

SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY

Amália, Bundás és a suhancok

Amióta nincs kutyám, a régi kutyások többsége nem ismer meg az utcán. Köszönök, értetlenül bámulnak rám, tétován visszaköszönnek, látszik rajtuk, hogy Kormos nélkül nem vagyok senki, csak egy idegen. Tegnap fordult a kocka, rám köszönt egy idős, baretsapkás férfi.

– Nem ismer meg, ugye? – mosolygott titokzatosan. – Hát persze, Bundás nélkül nem vagyok senki.

Magyarázkodtam volna, de legyintett, majd belekezdett egy történetbe arról az idős hölgyről, aki szintén itt lakik a Vár szoknyáján, és aki már akkor is vénasszony volt, amikor kölyökkoromban ide költöztünk, és akiről azt mesélték a sarki cukrászdában, hogy otthon két szappant tart a mosdókagylón: az egyikkel megmossa azt, amelyikkel azután megmossa a kezét.

– Amáliának hívják – mondta a férfi. – A szomszédunkban lakik, és mulatságos dolgok történnek vele.

Nincs olyan környékbeli, aki ne ismerné a merev tartású, vékony öreghölgyet, aki piszkafa lábát szaporán kapkodva siklani látszik a járda felett. Mindig feketében, nyáron is ódivatú, súlyos kabátban. Örökké befelé fordulva, szótlan-magányosan. Azt hiszem, évtizedek alatt egyetlenegyszer sem csíptem el a tekintetét. Olyan, mint aki kiesett az időből. Idejét múlt ember. Azt gyanítottam, hogy a baretsapkás az idős hölgy rovására valami tréfás históriával akar traktálni, és megsajdult a szívem.

– Közeleg a húsvét – dünnyögtem. – Ilyenkor azokon sem gúnyolódunk, akiket máskor megmosolyog az ember.

– Nyugodjon meg – mondta a Bundás nélkül majdnem idegen mesélő –, ez olyan történet, amin boldogan mosolyoghat, mert a szeretetről szól. Tudom, maga író. Meglátja, ha elmesélem, rögtön meg akarja majd írni.

– Az lehet – ismertem el. – Mindenki tudja, hogy a jó történeteket az élet írja, a rosszakat az írók találják ki.

– Ígérjen meg valamit – nézett a szemembe a férfi. – Ha a történetem elnyeri a tetszését, megírja. Nem várja meg, míg kiszorítja a fejéből egy másik történet, amit szintén nem fog megírni.

– Megígérem – ígértem meg, de ez nem volt elég.

– Ígérje meg azt is – mondta, és láthatóan izgalomba jött –, hogy ha használni tudja a történetemet, akkor beleírja a Bundás nevét is. A feleségem miatt. Szép ajándék lenne neki.

– Bundás biztosan hűséges, jó kutya volt – mondtam. – Ha használni tudom a történetet, szerét ejtem, és legalább ötször leírom a nevét.

Hogy így megegyeztünk, nem kérette magát tovább, belekezdett:

– Senki sem tudja, még mi, a szomszédai sem, hogy hány éves lehet. Azt viszont mindenki tudja, hogy emberemlékezet óta egyedül él. Azok a suhancok is tudták ezt, akik álkulccsal behatoltak a lakásába, míg ő a piacon volt. Ahogy hazaért, és kinyitotta az ajtót, nyikkanni sem volt ideje: megragadták, szájába tömtek egy konyharuhát, és az egyik fotelbe kötözték. Amikor mindannyian megnyugodtak egy kicsit, azt ígérték neki, hogy ha nem sikoltozik, akkor kivesszik a szájából a rongyot, nem fullad meg, amivel mindenki jól jár. És akkor elbeszélgethetnek arról, hogy hol tartja az ékszereit, a betétkönyveket, az ezüstöt és a készpénzt. Figyelmezteti, mondta egyikük, hogy ha visítózni kezd, akkor sőt meg lisztet tömnek a szájába, megverik, ijedtükben még talán meg is rugdossák, esetleg a bőrét megsütögetik a vasalóval. Még az is előfordulhat, hogy mind a ketten megerőszkolják. Amihez ugyan nem éreznek kedvet, de nem lehet tudni, mit hoz ki belőlük a rémület. Mindez arra az esetre is érvényes, ha nem köpi ki gyorsan, hol tartja az imént említett értékeket.

– Csodálatos történet – szóltam közbe, kihasználva a csöppnyi szünetet, míg a baretos cigarettát vett elő és rágyújtott. – Nagyon tetszik, hogy a rabló suhanc egyáltalán nem a korosztályához és a társadalomban elfoglalt alacsony helyzetéhez illő durva hangot használ, hanem ilyen választékosan fejezi ki magát.

– Úgy van – örvendezett a férfi. – Tudtam, hogy értékelni fogja. Akkor hát folytatom. Mit tesz isten, amikor kivették a szájából a kendőt, Amália nem kiabált. Azt mondta: „Szegény kis csibéim, milyen igazságtalan az élet. Borzasztó gyerekkorotok lehetett, ha egy nyomorult vénasszonyra így rátörtök.” Aztán habozás nélkül a lényegre tért: elárulta, hol rejtegeti a pénzt meg a kevéske ékszert, és megkérte a két csirkefogót, hogy amikor a betétkönyvet keresik, ne gyűrjék össze a szekrényben a vasalt ágyneműt. A két melák megnémult a meglepetéstől. Amíg összeszedték az értékeket, Amália szegény árváknak nevezte őket, akik bizonyára nem ismerték az apjukat, és akiknek az a szomorú sors jutott, hogy haraggal és keserűséggel kell gondolniuk az édesanyjukra, aki biztosan szerette volna őket, a gyermekeit, ha az élet nem ilyen igazságtalan. Végül felajánlotta a rablóknak, hogyha eloldozzák, összeütnék nekik gyorsan egy kolbászos omlettet. „Tudod, mit csinálj az omlettoddal? Kettyintsd meg. Vén köcsög-duda.” Ez volt a válasz, de Amália nem hagyta magát. Addig erőszakoskodott, hogy tőle bizony korgó gyomorral el nem mennek, hogy a végén együtt tízóraztak, elbeszélgettek életről, halálról, istenről, szeretetről és bizalomról. Mielőtt ismét megkötözték, és a szájába visszatették a rongyot, szavukat vette, hogy újra meglátogatják.

A férfi elhallgatott, várakozóan nézett rám, mint aki dicséretet vár.

– Igazán jó kis történet – mondtam őszintén, de nem hagyta, hogy folytassam.

– Még nincs vége – mondta, és élvezettel fújta ki a füstöt. – Az a két svihák négy órával később Kelenföldön megkéselt egy hozzájuk hasonló, másik svihá-

kot. Aztán ripityára törtek egy kocsmát. Így aztán elkapták őket. Amália akár meg is fulladhatott volna. Esetleg szomjan vész a saját foteljébe kötözve. És mégsem tett feljelentést. Azóta, hogy a rendőrök megszabadították, egyszer sem ingott meg. A két vagány mindent bevallott. Talán maguk sem hitték a dolgot. De ez Amáliát nem érdekli. Pénzről nem tud, a betétkönyvet és az ékszereket ajándékba adta. A fogadott fiainak. Akik meggondolatlan, de jóra való fiúk.

A barettsapkás rám mosolygott.

– Egy hónapja történt mindez – mondta. – Azóta lesem magát. El akartam mesélni, hátha megírja. Amália kivirult. Él. Ügyvédet fogadott, látogatásokra jár, készül az örökbecsű szerződés.

– Gyönyörű történet – mondtam. – Tényleg az. Honnan tudja a részleteket?

– A lányom férje rendőrtiszt – mondta, és nyújtotta kezét. Ahogy megszorítottam, figyelmeztetőn felvonta a szemöldökét. – Ne feledje az ígérését. A Bundás legyen benne.

Éjszakai mesélők

Egyik írásom mellékszereplője egy magyar lovag, akit messzi országokba vet a sorsa, és amikor Horászában Mahomet Záhír fogságába esik, az csak azért kíméli meg az életét, mert a számum idején, amikor a sah szemére nem jön álom, hősünk napnyugtától napkeltéig szórakoztatja a meséivel.

Nem tudom, hogy amikor a történetet írtam, eszembe jutott-e Seherezáde, a Canterburybe igyekvő zarándokok, a spessarti fogadó zaklatott vendégei vagy Mark Twain hőzöngő, egymást túllicitálva mesélő tutajosai a Mississippin, de valójában mindegy, mert ha épp nem gondoltam volna rájuk, akkor is bennem éltek.

Az *Ezeregyéjszaka meséiről* írott kis esszéjében Borges említi, hogy az osztrák orientalista Hammer-Purgstall báró valamelyik munkájában szól azokról a férfiakról, akiknek az a hivatásuk, hogy történetekkel szórakoztassák az álmatlanságban szenvedőket: ők az éjszakai mesemondók (*confabulatores nocturni*). Úgy gondolom, nemcsak unaloműzés lehetett a feladatuk, hanem segítettek távol tartani az éjszaka rémeit (*noctium phantasmata*) is. Mario Vargas Llosa könyvet szentelt az Amazónia őserdeiben vándorló macsigenga indián *beszélőknek*, akik mindig magányosan járnak, és mindig este, váratlanul jelennek meg egy-egy faluban, sötétedés után kilépnek az erdő fekete falából, olyankor aztán a törzs apraja-nagyja körbeüli őket, és lenyűgözve, szótlánul hallgatják a történeteiket: múlttól, ősokról, a világ teremtéséről és a túlvilágról.

A Grimm testvéreket mindenki ismeri, és ugyan nagy kedvem lenne megosztani azt a keveset, amit a „mesélő grófnő”-ről, az 1650 körül született *Marie-*

*Catherine Le Jumel de Barneville-ről (Comtesse d'Aulnoy) tudok, de most hagyjuk őt is, mert most valami olyasmit keresünk, amit nem biztos, hogy meglelnénk a gyertyafényes szalonokban. Érdekeljen minket most Gianfrancesco Straparola da Caravaggio. Valamikor a mi Mátyásunk uralkodásának utolsó évtizedében született, és 1550 tájt Velencében adta ki novella- és mesegyűjteményét, melyben 74 (később 75) történet szerepel. A mű címe változó, eredetileg *Tredecipiacevoli notti* (Tizenhárom kellemes éjszaka), vagy csak *Le piacevoli notti*, aztán később megjelent különböző nyelveken *Straparola éjszakái* címen is. (Némelyek esküsznek rá, hogy a Straparola álnév, a *straparlare* igéből eredeztethető, mely locsogást, zagyva beszédet, vagy ha jóindulatúan közelítünk, akkor sokat beszélt, beszédest jelent.) A kerettörténet: karnevál idején a Velence melletti Murano szigetén maratoni buli zajlik egy palota kertjében, a résztvevők táncolnak, dalolnak, társasjátékokkal, maszkabállal és találós kérdésekkel szórakoztatják egymást, éjszakánként pedig mesélnék. Egy-egy éjjel többnyire öt szépséges hölgy egy-egy történetet. (Hálás téma, 1966-ban, évekkel Pasolini világhírűvé lett meserilógiája előtt forgattak belőle filmet Gina Lollobrigida, Vittorio Gassman és Ugo Tognazzi főszereplésével.) Gulyás Judit dolgozatot szánt Straparola munkájának, melyet az európai tündérmese egyik legkorábbi gyűjteményének tart, és annak folklorisztikai jelentőségét boncolgatja a 1800-as évek eleji magyar sajtóközlések (főleg a *Hasznos Mulatságok* „Nép Rege” műfaji meghatározással közreadott anyagai) alapján.*

Izgalmas lenne elmélyedni benne, hogy hányféle ősi (bibliai és hellenisztikus) forrás derenghet fel egy-egy magyar (vagy annak vélt, azzá lett) népmese szédítő szövegmélységeiben. Lábass Endre az *Árnyékkereskedő* harmadik, *Mutabor* című kötetében, a *Meseláncfű 11.* (*Dickens és a meseírók örök családja* alcímet viselő) kurta kis dolgozatában egy végtelen családról beszél. Szívmelengető érzés közéljük tartozni – idézem őt szabadon –, tudni, hogy befogadnak, hogy bármikor és bárholonnan beléphetünk ebbe a grandiózus és szabad familiába. Dantét meg Boccacciót, Franco Sacchettit és Giovanni Battista Basilét említi, meg Straparolát, Shakespeare-t, Moliére-t, Dickenst, Hauffot és E. T. A. Hoffmannat, Puskind (Sándornak írva), gróf Majláth Jánost és Fáy Andrást, Kazinczy Ferencet és Fábíán Gábort, meg pesti barátját, az *Ezeregyéjszaka* magyarítóját, Vörösmarty Mihályt (Gaal György 1810 körül összeállított magyar népmesegyűjteményét valamiért nem említi), „végül, de nem utolsó sorban, Erdőntül tündéres hegyei közt, a messi jövőben Benedek Elek”-ket.”

Izgalmas lenne belebámulni a mese kútjába, de – szerencsére – ez majdnem lehetetlen. Szibériai *brodyagák*: tekergők, akik egy tál meleg ételért és éjjeli szállásért mesével fizettek. Tomás Laighléis, aki a hajdani *ír mesemondók, a seanchaik egyik kései képviselője volt. A magyar pásztorok, halászok, favágók, szénégetők mesélő kapitányai. Ők is mind nagy mesemondók voltak. És én végül is az utóbbiakról, a „nép” mesemondóiról akartam valamit mondani.*

A Tisza, a Körösök, a Maros és bizonyára számos más magyar folyó halászlái közt még az 1950-es években is éltek olyan mesemondók, akiket kimagasló tehetségük, memóriájuk, színész és szerkesztő tehetségük, drámai érzékük alapján az irodalom lángelméi közé kéne sorolnunk. (Goethe már egy 1825-ben kiadott lett népdalgyűjtemény kapcsán megfogalmazta, hogy a költői tehetség a parasztnak éppúgy megadatik, mint a lovagnak, csak más rejteketeken tör a felszínre.) A magyar halászok legkiválóbb mesemondói gyakran börtönviselt – ahogy a régi jegyzőkönyvekben olvassuk: „izgága”, „csavargó”, „cigányos” –, nem ritkán nehéz körülmények közt tengődő, írni-olvasni sem tudó emberek.

A folklorista Dégh Linda egy 1944-es tanulmányában beszámol arról a kivételes esetről, amikor a halászok maguk közé engedték őt, a kívülállót. A húszhuszonkét éves antropológus azt írja, hogy szinte misztikus, ugyanakkor nagyon is reális élményben volt része. Az eset Bodrogkeresztúr környékén történt.

Képzelsenek el egy langyos nyári éjszakát, amikor a nyolctagú halászcsoport, a „banda” összegyűl a falutól távol a folyóparton. Ott, a csillagos ég alatt este nyolctól éjjel egyig hat mesét mondanak el a férfiak, és ami nagyon meglepő, mindegyikük egyéni modorban, mégis személytelenül vesz részt a mesemondásban. Serkentő versengés és lüktető együttgondolkodás egyszerre. Mintha valami szekta tagjai lennének, ünnepélyesek és szertartásosak, úgy érezzük, hogy ők, „a mesével élők” valami közös titok tudói, amit féltőn őriznek. Mintha ezek az összejövetelek egyenes leszármazottjai lennének a primitív férfiközösségeknek. Kevés gyűjtőnek lehetett része hasonló élményben, írja a folklorista. „Ilyen lehet az igazi mesemondás, amelynek eddig csak szétfolyó, értelmetlen töredékeit ismerjük. Ritkán nyílik alkalma a kutatónak részt venni benne, hiszen az éjjeli munkaszünetben, havasi kalyibákban, istállókban, az együtt alvó munkások között, kaszárnyákban, börtönökben, kórházakban, épülő házakban hangzik el.” A néprajztudós szoros kapcsolatot, valamiféle titokzatos renndhez vagy testvériséghez tartozást gyanít a meseközösség férfijai közt. Sehogy sem akarnak erről beszélni, ha komolyan ráfordítja a szót, mosolyogva elütik tréfával, mondván: „nincs abban semmi, bolondozunk, hazudunk, nem lehet azt így elmondani”.

Különben Dégh Linda férje az a Vázsonyi Endre volt, aki franciából lefordította és a gyerekek számára átírva-átszerkesztve 1961-ben ki is adta a perzsa *Ezeregy nap* meséinek töredékét. Létezik egy korábbi magyar nyelvű kiadás – *Ezeregy nap. Perzsa regék* –, Deáki Filep Sámuel guberniumi fogalmazó úr munkája, melynek négy kötete 1833 és 1844 közt jelent meg Kolozsvárott. (Akkoriban, amikor Kőrösi Csoma Sándor már évtizedek óta Tibetben, Dardzsilingben, Kalkuttában időzik, amikor az orientalizmus is a keleti származásunkat bizonyítani kívánó nemzeti törekvések egyik eszközének tűnik. 1833-ban, az első kötet megjelenésekor Deáki Filep Sámuel azt írja, hogy a perzsa regék nekünk, magyaroknak „már csak azért sem lehetnek érdektelenek,

mivel eleink hazájával talán szomszédos földek, népek, szokások és életmód leírásait is közlik”.)

A mesemondóknak tisztségeik is vannak. Legmagasabb rang a mesélő kapitány, aki a vetélkedő mesemondók vezére, ő szabja meg a mesélés hosszát és ritmusát, vagy hogy ki következik a sorban. Gyakran nem kell dolgoznia, hálót bogoznia vagy főznie, mert amíg ő a kapitány, addig a többiek mindent megcsinálnak helyette. Fontos személy a mesebíró is, aki a szabályokat felügyeli, például azt, hogy egy-egy halászhálóban (vagy egy-egy télen) ne hangozhassék el kétszer ugyanaz a mese. A keresztúri halásztanyában (ahol a fiatal Dégh Lindát maguk közé fogadták az estéli tűz körül üldögélő és heverésző férfiak, akik főzték maguknak a jó halat, leginkább a csukát) egy időben egy Oleksza nevű öreg volt a mesélő kapitány. Meséinek egyik ismétlődő bevezetése ontológiai és számisztrikai fejtegetésre érdemes. Így szól: „Hol volt, hol nem volt, volt egyszer a világban egy irtózatoss kicsi kertecske, abban egy rettenetes nagy kert, abban meg egy istálló, benne kilencezernyolcszáznyolcvanhat jászokkarikával, minden karikához kötve kilencezernyolcszáznyolcvanhat mese. Abból mesélem el az egyiket.”

Pópa fekete bakancsban

Kréta délnyugati csücskében, a Kriós-fok közelében található. Eldugott hely, távol a főutaktól és távol a főutakból elágazó mellékutaktól is. Most azt kellene írnom, hogy paradicsomi hely. Kétségkívül az. Csodás, barátságos, idilli. Többször eszembe jutott már, hogy írok róla. Mostanáig valahogy mégsem jött el a pillanat. És most, amikor írok róla, most sem róla írok.

Azt hiszem, tudom, miért van ez. Kétszer is jártam ott, vágyom vissza, mégsem köt oda semmi. Mindössze egyetlen dolgot szeretnék róla elmesélni. Távolabbról kell kezdenem.

Kréta nem kicsi és nem nagy, az arányaival úgy jöhetünk tisztába a legkönnyebben, ha magunk elé képzeljük a Balatont. Kréta olyan, mint a Balaton háromszor. Igazán nagy távolságok nincsenek, hiszen a körülbelül kétszázötven kilométer hosszú sziget a legkeskenyebb részén tizenöt, de a legszélesebb pontján is alig ötven kilométer széles. Hogy mégis vannak nagyobb távolságok, annak az az oka, hogy kétezernégszáz méter magas, kopár, járhatatlan sziklahegyek magasodnak rajta. Amit Elafoniszosz kapcsán szeretnék elmesélni, az Hriszoszkalításban esett. Bérelt autóval tekeregtünk a véget nem érő serpentineken a hegyek között, amikor végre feltűnt előttünk a tintánál is kékebb Líbiai-tenger. Falu, település sehol, mindenütt csak szikla és szúrós bozót: kő hátán kő. Aztán az egyik kanyar után végre feltűnt egy kolostor. Nem nagy, de elég nagy ahhoz, hogy kicsinek ne legyen mondható. Az öböl egyik hatalmas

sziklájából nőtt ki, mintha szerves része, alkotóeleme lenne kőnek, tájnak. Magas, meszelt kőkerítés vette körül az egymásra torló kis fehér teraszokat, kupolákat, épületszárnyakat. Lent a mélyben tajtékból vert csipkét a sziklákon harsogó víz. Az alacsony, keskeny kapubolt alatt faajtó nyílt. Beléptünk. Átmentünk a kicsiny, nem éppen gondozatlan, de nem is gondozott virágoskerten, keresztül egy napfényben fürdő, zárt udvaron, beóvakodtunk a templomba, onnan egy újabb, fehérre meszelt, tenyérnyi udvarba, lépcsőn a teraszra, tovább egy másikra, besettenkedtünk a falatnyi zöldségeskertbe, betévedtünk egy cellába, onnan egy lépcsőre, kupolát körítő járdára, támfalra – lent mormogott, sustorgott, hersegett a tenger –, becsalinkáztuk az épületegyüttes zegét-zugát, és nem találkoztunk senkivel. Kifelé sorjázunk már, amikor a templom kapuja mellett észrevettünk egy nyitott ajtót. Tágas, barátságos helyiségbe nyílt, mely keveréke volt a sekrestyének és a lakoszobának. A beömlő fény rebbenő árnyakat hintett a falakra, az ablak alatti díványon hanyatt elnyújtózva hortyogott a bozontos szakállú pópa. Ujjai a mellén összekulcsolva, lábán ormóttan, fekete bakancs. Ennyi történt csak. Vagyis semmi. Ez az, amit Elafoniszoszról el szerettem volna mesélni. Ez a semmi, ami nem is Elafoniszoszbán, hanem három kilométerrel odébb, Hriszoszkalítisz kolostorában esett. Vagyis nem esett. A pópa ágya mellett, a keze ügyében nem állt félig üres vörösboros palack. Nem ébredt fel, nem meredt ránk meglepetten, vérben úszó szemmel, nem tápáskodott fel nyögdecselve, nem kínált borral, szőlővel, olajbogyóval és fekete kenyérrrel. Nem mesélt az életéről, az édesanyjáról, az apjáról, a testvéreiről, a kamrában telente kotozó egérről. Mellén összekulcsolt kézzel, szépen összetett, bakancsos lábbal aludt. Bozontos szakállában játszi fény csillogott.

Krétáról sok minden elmesélhető. Szamaria elhagyott romjai a titáni szurdok mélyén. Lutro halászfaluja, mely csakis a tenger felől közelíthető meg; vagy azon a kéttenyérnyi széles ösvényen, ami úgy kanyarog a falut karéjózó irdatlan sziklahegyek oldalában, akár az ökörhugyozás. Lehetne mesélni Haniá régi hajóépítő műhelyéről vagy a Rethimno óvárosának legmélyén megbúvó, cégér és kirakat nélküli baklava-sütödéről, ahol az istállónyi helyiségben, a kopott, málló vakolatú falak közt visszeres lábú asszonyok ugyanúgy készítik a mézes süteményt, mint amikor még velencei és török gályák dörgölöztek, nyiszorogtak a kikötő mocskos vizén. Afrátáról, ahová turista ritkán téved, s ahol Alexander bácsi és Roxán néni éldegélnek, sütik a halat és főzik az apró rákokat. Vriszeszbe először gyalogosan, kitikkadva érkeztünk meg, mert toronyiránt vágunk neki a tengerpartról a végtelen olajligeteknek. Zeus elvarázsolt muzsikusai, a kabócák olyan szilajul húzták, hogy méhkasként zúgott a fejünk, mire leereszkedtünk a hegyoldalon az apró faluba, ahol a harmincas évekből itt felejtődött ki tudja, micsodában – kocsmában, kávéházban, táncteremben és közösségi házban – megismerkedtünk Helena nénival. Olyan bort adott, fekete volt és illatos, tüzelt benne a krétai nap, hogy arra gyanakodtunk, jerezt vagy martinit töltöget nekünk a cserépkorsóból. Bámultuk az olajligeteket, a cipru-

sokat. A falu közepén üldögéltünk, talán egy nagy tölgy alatt, szemben az aprócska, kedves templommal. Sárgadinnyét eszegettünk, mellé hullott aligátorkörtét, avokádót és fehér fügét haraptunk, kortyolgattuk a gyantás bort. Helena néni álmosító hangon, tört németiséggel mesélt az életéről, szerelméről, Helmutról, akinek az érkezését megérezte, amikor 1941 májusában felpillantott a hajnali égre, s észrevette az ejtőernyők lassúdan növekvő nagy pöttyeit. Vriszeszbe, Helena nénihez és a kopott biliárdasztalokhoz, a közösségi ház termének közepén álló üvegcsempés nagy kályhához visszatértünk kerékpárral is, tekertünk az aligátorkörte-ültetvények között kanyargó üres úttesteken, meg-megálltunk, teleszedtük a zsákjainkat hullott gyümölcscsel, soha annyi avokádót nem zabáltunk, mint akkor, és Helena néni Helmutról mesélt.

Sok mindent el lehetne mondani Krétáról, nekem mégis mindig az a kolostorában sziesztázó, elnyúlva heverő pópa jut az eszembe. Elafoniszosz maga a csoda. A reggel még elhagyatott part, a halványkék és fűzőld, türkizként ragyogó vizek, másutt citromsárgák vagy csontfehérek, de mindenütt kristályosan áttetszőek, itt combig, amott bokáig vagy térdig, mellig érő lagúnák, langyos vizű, sekélyen elterülő öblök, elfolyó üveggként tündöklő tavacskák, keskeny csatornák, forró pocsolyák, tenyéryei sziklaszigetek, homokpadok és nyúlványok, félszigetek sora. Tamariszkuszfák. Rózsaszín homok. Leírhatatlan? Nem. Leírható. (Minden leírható, vagy semmi sem az.) De minek leírni azt, ami úgyis tökéletes. Talán ezért nem írok végül a pópáról sem, aki azóta is ott alszik a díványon, szakálla bozontjában játszi napfény, lábán fekete bakancs.